

## ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์ : “โทสะ”

โทสะ มาจากคำภาษาบาลีตรงตัว คือ โทส (อ่านว่า โท-สะ) มาจาก ทุส ชาติ ลงในอรรถว่า ประทุรร้าย, เบียดเบียน) เมื่อแปลเป็นไทยแล้ว มีหลายความหมายด้วยกัน ล้วนไม่ดีทั้งนั้น คือ โกรธ, ไม่พอใจ, ขุ่นเคืองใจ, ประทุรร้าย, เบียดเบียน ดังข้อความจาก อัฐสาลินี อรรถกถา พระอภิธรรมปิฎก ธรรมสังคณีปกรณ์ ที่ได้อธิบายอรรถของโทสะ ไว้ว่า

“ที่ชื่อว่า **โทสะ** โดยอรรถที่เป็นธรรมที่ประทุรร้าย หรือ เป็นเหตุให้ประทุรร้าย

**โทสะ** นั้น มีความดุร้าย เป็นลักษณะ ราวกับอสรพิษที่ถูกตี

มีความกระสับกระส่าย เป็น**ระส**(กิจ) ราวกับถูกวางยาพิษ

มีการประทุรร้ายเป็นอาการปรากฏ ราวกับข้าศึกศัตรูที่ได้โอกาส

มีวัตถุเป็นที่ตั้งแห่งความอาฆาต เป็นเหตุก่อให้เกิด”

-----

โทสะหรือความโกรธ เป็นสภาพธรรมที่มีจริง สามารถที่จะเกิดได้กับทุกบุคคลตราบใดที่ยังไม่ได้ดับโทสะได้อย่างเด็ดขาดถึงความเป็นพระอนาคามีบุคคล เมื่อได้เหตุได้ปัจจัย โทสะก็เกิดได้

โทสะ เป็นข้าศึกภายในที่เกิดขึ้นก็ประทุรร้ายทันที ตามความเป็นจริงแล้ว ตลอดระยะเวลาอันยาวนานในสังสารวัฏนี้ เราไม่เคยถูกใครประทุรร้ายเบียดเบียนเลย นอกจากโทสะซึ่งเป็นสภาพที่ ประทุรร้าย ซึ่งเป็นกิเลสของเราเอง ถ้าจะพิจารณาแล้ว ที่ว่าโทสะเป็นข้าศึกภายในที่ประทุรร้ายทันทีที่เกิดขึ้น ย่อมแสดงให้เห็นว่าไม่มีอะไรที่จะเป็นเครื่องกั้นป้องกันจากข้าศึกนี้ได้เลย ส่วนข้าศึกภายนอกนั้น ป้องกันได้เพราะมีป้อมปราการเป็นเครื่องกั้น มีประตูหน้าต่างเป็นเครื่องกั้น แต่ว่าโทสะซึ่งเป็นข้าศึกภายใน เกิดขึ้นเมื่อใดประทุรร้ายทันที หนีไม่ทัน เพราะเหตุว่าไม่มีเครื่องกั้นเลย

เมื่อเป็นเช่นนี้ สำหรับบุคคลผู้มีปัญญา ท่านเห็นโทษของโทสะ ท่านเข้าใจว่าโทสะเป็นอกุศลธรรมที่พึงละ ไม่ควรพอใจ ไม่ควรยินดีที่จะโกรธต่อไป เพราะเหตุว่าความโกรธแม้เพียงเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน เมื่อสะสมมากขึ้นก็อาจจะถึงขั้นผูกโกรธ พยาบาท เกลียดชัง แค้นเคืองที่จะเป็นเหตุให้เกิดการประทุรร้ายเบียดเบียนผู้อื่นทั้งทางกาย หรือทางวาจาในภายหน้าได้ ไม่เป็นผลดีทั้งแก่ตนและผู้อื่นเลย

ดังนั้น พระธรรมที่พระผู้มีพระภาคเจ้าทรงแสดงเป็นเครื่องเตือนที่ดี พระองค์ทรงแสดงเมื่ออกุศลเพื่อให้เห็นอกุศลตามความเป็นจริง พร้อมทั้งทรงแสดงโทษไว้เตือนให้ไม่หลงผิดไปในทางที่ไม่ดี แต่ให้ตั้งมั่นอยู่ในกุศลธรรมทั้งหลาย จึงควรอย่างยิ่งที่จะศึกษาและน้อมประพฤติปฏิบัติตามด้วยความจริงใจ เพราะการได้เข้าใจพระธรรม ไม่มีความเสียหายเลยแม้แต่น้อย มีแต่ประโยชน์เท่านั้น.

[ชมรมบ้านฆัมมะ มศพ. [www.dhammadhomefellowship.com](http://www.dhammadhomefellowship.com) โทร . ๐๘๕- ๖๒๑๗๑๐๖]